

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА (БАКАЛАВРСЬКА) РОБОТА
Психологічні особливості корекції інфантилізму в підлітків

Виконав студент першого
(бакалаврського) рівня освіти
групи Пб-4
спеціальності 053 Психологія
Лапін Антон Сергійович
Керівник: Панов М. С.
Рецензент: Велитченко Л. К.
Нормоконтроль _____ Анастасія ШТЕПЕНКО

Запоріжжя

2024 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 62 с., 2 табл., 7 рис., 56 джерел.

Об'єкт дослідження – психологічний інфантилізм в підлітків.

Предмет дослідження – особливості корекції психологічного інфантилізму в підлітків.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості інтегральних складових психологічного інфантилізму в підлітків.

Методи дослідження: *теоретичні* – порівняння, синтез, моделювання, абстрагування, системний, теоретичного аналізу та узагальнення наукових першоджерел з досліджуваної проблематики, а саме феномену психологічного інфантилізму, особливостей поведінки підлітків з проблемами психологічного інфантилізму та чинників їх утворення; *емпіричні* – опитувальник «Когнітивна орієнтація (локус контролю)» (Дж. Роттер); тест «Рівень вираженості і спрямованості рефлексивності» (М. Грант); тест «Емоційний інтелект / тест EQ» (Н. Холл); опитувальник «Хто Я?» (М. Кун і Т. Макпартленд).

Дослідження проблеми інфантилізму займає особливе місце в наш час, оскільки даний феномен набуває все більшої поширеності. Це зумовлено особливостями сьогодення, в якому людина, яка вступає у доросле життя, не має змоги повністю розвинути свої здібності, знайти бажану роботу, отримувати гідний зарібок та бути впевненим у завтрашньому дні. Як наслідок, доросла людина продовжує знаходитися у залежності від батьків, часто проживаючи разом. Відповідно, не відбувається сепарація та відмежування особистісних кордонів, що у свою чергу не дає змоги набути тих властивостей, які повинні відповідати їх віковим вимогам. Зокрема, це розвиток відповідальності, самостійності, незалежності.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, КОНЕКЦІЯ, ІНФАНТИЛІЗМ, ПІДЛІТКИ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Відомо, що саме молоді люди чинять потужний вплив на перебіг соціального життя суспільства, його інноваційність та прогресивність. Для того, щоб бути активним творцем не лише власних, а й соціальних реалій, визначати життєві цілі, досягати мети, зростати особистісно та професійно – необхідно мати розвинуте почуття відповідальності за себе та інших; прагнути самовдосконалення; бути незалежним від думки соціального оточення; вірити у власні сили; прагнути, та досягати успіху. Тому, на даному етапі суспільного життя вкрай необхідним є розвиток якостей зрілої особистості, оскільки вони є рушійною силою становлення молодого покоління.

На жаль, у нашому сучасному соціумі, ми все частіше спостерігаємо, серед молоді, зокрема серед підлітків, прояви зниження ініціативності, зміни ціннісних орієнтацій, невпевненість, пасивність, безвідповідальність, нерішучість, замкнутість, байдужість, несамостійність, безпорадність, егоїзм, корисливість та особистісну незрілість. Результатом яких стає формування відповідних життєвих пріоритетів та поведінкових паттернів: орієнтація на стратегію споживання, а не творення; відсутність прагнення «зануритися» в проблему; відсутність бажання до серйозної й відповідальної праці; пошуки легкої роботи та заробітку; байдуже ставлення до власної успішності; залежність від думки оточення; несамостійність в ухваленні рішень; надмірна імпульсивність та ін. Цілком зрозуміло, що такі орієнтації та пріоритети перешкоджають успішному розвитку, самоактуалізації та формуванню особистої зрілості, які так необхідні нашому суспільству.

Психологічний інфантилізм є серйозною перешкодою в розвитку багатовекторного спектру соціальних ролей як умови успішної соціалізації особистості. І від того, наскільки успішно проходитиме соціалізація в підлітковому віці, буде залежати успішна зміна дитячої ідентичності підлітка на рольові позиції дорослості.

Дослідники визначають психологічний інфантилізм складним феноменом, як на рівні загально-методологічного аналізу, так і на рівні пошуку його емпіричних корелятивів. Широка палітра опису інфантилізму представлена в міждисциплінарних науках: психіатрії (Г. Антон, М. Бурянов, Г. Груле, С. Ласунова, З. Фрейд, Р. Юнг та інші); медицини (Е. Алієва, Г. Гасанлі, І. Мустафаєва, Т. Пономарьова та інші); соціології, в які досліджували таке поняття, як соціальний інфантилізм (Ю. Давидов, Г. Єфімова, З. Орлова, К. Платонов та ін.). Досягнення в кожній із галузі збагачує сучасне уявлення про один із напрямків прояву цього феномену – психологічний інфантилізм.

Дослідження цього феномену у психології має певну традицію та пов'язується з категорією зрілості особистості. Даний феномен досліджується в роботах Е. Ласега (1868), П. Лорена (1871), Г. Антона (1913), Е. Крепеліна (1920), З. Фрейда (1927), Г. Штутте (1968), Р. Корбо (1967) та ін. У вітчизняній психології значне місце у своїх дослідженнях даній проблемі приділили Л. Виготський (1933), А. Гур'єва (1996), В. Ковальов (1979), В. Лебединський (1985), О. Лічко (1985), К. Платонов (1984). Приділяли увагу цій темі і сучасні психологи Ю. Форманюк (2011), О. Короткова (2014), М. Ільїн (2017), О. Гринчук та Т. Оленич (2019), О. Іванашко (2020), В. Маврін (2020), О. Амплєєва та Л. Глуцук (2022), І. Кряж (2022). Дослідниками відзначалася тенденція до підсвідомого продовження дитинства, зміни термінів вікової періодизації (зрушення більш пізні періоди дорослості), економічна залежності молоді від батьків, несамостійність у прийнятті рішення та залежність від оточуючих. Вказувалося спеціалістами, що перехід у доросле життя несе із собою безліч нових проблем, і перспектива зіштовхнутися з цими проблемами може сприяти страху перед дозріванням.

Отже, дослідження феноменології інфантилізму складає важливу проблему когнітивно-поведінкових наук. Оглядовий аналіз численних наукових праць засвідчує складність зазначеної категорії як на рівні загально-методологічного аналізу, так і на рівні пошуку його емпіричних корелятивів.

Все викладене вище дає підстави стверджувати, що дослідження психологічного інфантилізму в підлітків як в теоретичному, так і в практичному значенні є актуальною проблемою сучасної психології. Тому обрану тему кваліфікаційного (бакалаврського) дослідження «Психологічні особливості корекції інфантилізму в підлітків» вважаємо актуальною.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості інтегральних складових психологічного інфантилізму в підлітків.

Відповідно до мети визначено завдання дослідження:

1. Вивчити основні підходи та концепції психологічного інфантилізму у сучасній науці.
2. Розкрити зміст, методи, форми та технології групової корекції з подолання психологічного інфантилізму в підлітків.
3. Визначити діагностичний інструментарій з виявлення інтегральних складових психологічного інфантилізму в підлітків і здійснити статистичне обрахування та інтерпретацію отриманого результату.
4. Розробити психокорекційну програму з подолання психологічного інфантилізму в підлітків.

Об'єкт дослідження – психологічний інфантилізм в підлітків.

Предмет дослідження – особливості корекції психологічного інфантилізму в підлітків.

Методи дослідження: *теоретичні* – порівняння, синтез, моделювання, абстрагування, системний, теоретичного аналізу та узагальнення наукових першоджерел з досліджуваної проблематики, а саме феномену психологічного інфантилізму, особливостей поведінки підлітків з проблемами психологічного інфантилізму та чинників їх утворення; *емпіричні* – опитувальник «Когнітивна орієнтація (локус контролю)» (Дж. Роттер); тест «Рівень вираженості і спрямованості рефлексивності» (М. Грант); тест «Емоційний інтелект / тест EQ» (Н. Холл); опитувальник «Хто Я?» (М. Кун і Т. Макпартленд).

База дослідження. Заклад загальної середньої освіти № 281 Святошинського р-ну м. Києва, яке проводилось протягом 2023-2024 навчального року. В дослідженні прийняли участь підлітки (14-15 років) двох класів – 9-А 23 здобувача освіти та 9-Б 22 здобувача.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що результати дослідної роботи, зокрема розроблена корекційно-діагностична програма з подолання психологічного інфантилізму в підлітків може бути використана у роботі закладів загальної середньої освіти, а конкретно стане у нагоді працівникам соціально-психологічних служб закладів освіти при плануванні та організації роботи з подолання психологічного інфантилізму в підлітків.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (53 найменування).

ВИСНОВКИ

Здійснено теоретичне дослідження проблеми психологічного інфантилізму в підлітковому віці; теоретично узагальнена модель цього феномену, яка доведена за результатами констатувального та формувального дослідження.

Підтверджено, що особливість підлітка з проблемами психологічного інфантилізму виявляється в домінуванні: 1) несформованого емоційного інтелекту; 2) зовнішнього локус контролю; 3) перевагою тривожної рефлексії / рефлексії направленої на себе; 4) егоцентричною спрямованістю «Я-образ».

Аналіз та узагальнення констатувального дослідження підтвердив актуальність обраної теми в умовах трансформаційних процесів зміни соціалізації особистості, яка значною мірою відбувається в онлайн-режимі; загостренням кризи соціального благополуччя в умовах сьогоденних воєнних подій. За умов несвоєчасного надання психологічної допомоги підліткам, проблема психологічного інфантилізму спричинить соціальні й особистісні труднощі в їх самореалізації.

Проблема подолання психологічного інфантилізму пов'язана із труднощами соціально орієнтованої ідентичності підлітка, яка обтяжується хибними рольовими позиціями батьків ізолювати свою дитину від «тяжкості реального життя». За таких умов підліток отримує наслідки свого виховання в «любіві-злиття» із Іншим та не набуває досвіду цілісного «Я-образ», індивідуалізації своєї зрілості. Внаслідок на підлітковому етапі втрачається суб'єктність та здатність до інтерсуб'єктної інтеграції в суспільство. Тому, в нашому дослідженні була розроблена психолого-просвітницька програма з елементами тренінгового навчання для батьків.

Успішність проведеної групової корекції з подолання психологічного інфантилізму для підлітків 14-15 років показав, що набуття практичного досвіду довіри, відкритості, доброзичливості як позитивних переживань, підліток успішно досягає переакцентування цілей навчання як базової основи майбутнього життя, розвитку духовності підлітка як базової основи

благополуччя, забезпечення широким вибором варіантів соціалізації навіть в умовах війни.

Отже, здійснена реалізація поставленої мети та завдань дослідження, достатній обсяг теоретичного та емпіричного матеріалу підтверджує достовірність висунутої гіпотези про те, що групова корекція є ефективним методом позитивної дезінтеграції складових психологічного інфантилізму та вторинній інтеграції на більш вищому розвитку особистості підлітка досягати соціальної зрілості.